

[Jokainen lapsi ja nuori on VIP_piirrosvideo](#)

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö
UTBILDNINGSDIREKTORATET

Dioissa hyödynnetty:
Ross W. Greene: Koulun
hukkaamat lapset: opas
käytösongelmaisten lasten
auttamiseksi. 2009.

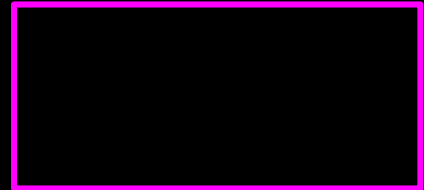
Voiko lasten käyttäehäiriöitä
ehkäistä?
Päivi Santalahti,
Lastenpsykiatria
päivät 8.4.2019

KOHTI KUNTOUTTAVIA TOIMIA

SUVI SANKINEN

Pete 4. luokkalainen

- Opiskelee yleisopetuksessa, missä huutelee ja häiriköi
- Lukivaikeus, ADHD

4

HUOLET JA MURHEET

"Mä oon tyhmä!"

"Mä en ikinä opi!"

"Kaikki inhoaa mua."

"Kukaan ei varmaan tykkää musta."

"Mun ei kannata ees yrittää."

"Mä oon kaikkein huonoin."

"Taas läksyt tekemättä."

"Mä en tajua, mitä mun pitäisi tehdä."

"Mä en saanu koulutusta tähän."

"Eiks se harjoittele mitään!"

"Tää kuuluu muualle."

"Mihin mun pitäis ottaa yhteyttä?"

"Mä en osaa auttaa!"

MITÄ TARVITAAN

"Mä en haluais pelätä."

"Mä haluaisin onnistua."

"Mä haluaisin nukkua rauhassa."

"Mä haluaisin ystävän."

"Mä haluaisin tietää, miks mä ajattelen/tunnen näin."

"Kunpa joku tykkäis musta."

"Mä tarttisin toivoa."

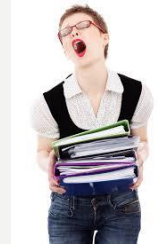
"Mä voisin oppia jotakin."

"Mun tarvii saada tietää, mihin mä kiinnitän huomiota!"

"Mistä mä saan tietoa/apua/aikaa?"

"Miten mä muistan olla myönteinen ja kiinnittää huomioni onnistumiseen?"

"Mä haluaisin osata auttaa."

"Kenen kanssa mun kannattais tehdä yhteistyötä?"

"Miten mä priorisoin mun työssä?"

AUTTAMISJÄRJESTELMÄN TEHOTTOMUUS VAI LAPSEN ONGELMIEN VAIKEUSASTE

• Riskitekijät

– Lapsen liittyvät tekijät

- Äidin raskauden aikainen masennus, alkoholinkäyttö, stressi, ahdistuneisuus ja masennus
- Lapsen haastava temperamentti, impulsiivisuus, hyperaktiivisuus, toiminnan ohjauksen vaikeudet, oppimisvaikeudet, kielelliset taidot, empatiakyky

– Vanhempiin liittyvät tekijät

- Väkivalta, riitely, rikollisuus, vanhempien väliset konfliktit, epäsosiaalinen käytös, riittämätön lapsen tekemisten seuranta, epäjohtomukainen ja arvaamaton sekä kova ja rankaiseva kurinpito, turvaton kiintymyssuhde

– Yhteisöön liittyvät tekijät

- Kaltoinkohtelu ja traumaattiset kokemukset
- Epäsosiaalinen kaveripiiri
- Perheen sosioekonominen asema
- Asuminen alueella, jossa on paljon rikollisuutta, epäjärjestystä ja liikkuvuutta
- Koulu, jossa on paljon konflikteja opettajien ja oppilaiden, oppilaiden kesken tai epäselvät säännöt

PÄIVÄKODIN, KOULUN JA MONIALAISEN YHTEISTYÖN KIPUKOHTIA

- **Pelko puuttua** – tarvitaan monialaisen yhteistyön vahvistamista → Kohti yhteistä työtä!
- **Tiedon siirtäminen** lapsesta/oppilaasta esim. nivelvaiheissa tai opettajan vaihtuessa → Monialaisessa yhteistyössä eri ammattien näkökulmasta – mitä tietoa saa antaa, muistanko antaa tarvittavat tiedot, kenen kuuluu siirtää tiedot, sainko riittävät tiedot, mitä teen näillä tiedoilla
- **Kuntien erilaiset näkemykset** tarvittavista tukitoimista, toiminnan nopeudesta, ajanjaksosta, tukitoimien kohdistamisesta – hoidetaanko yksilöä vai yksilön ympärillä olevia
- **Järjestelmällisten/suunnitelmallisten tukitoimien aloittaminen ja ylläpitäminen päiväkodin ja koulun arjessa** → tarvitaan osaksi toimintakulttuuria

MIHIN KANNATTAA PUUTTUA

- Varhaisoireiden tunnistaminen ja hoito
 - Vanhemmat tietävät, mihin ottaa yhteyttä, kun herää ajatus siitä, että tarvitaan esim. kasvatuksellista tukea (Supernanny ei ole kaikkien saatavilla...)
 - Neuvolasta apua ja ohjeistusta, tukiverkko selvillä
 - Päiväkotitoi – kasvatuksen tukeminen ja yhteisten näkemysten löytäminen, perhetyöntekijät päiväkotitoihin?
 - Koulu – kasvatuksen tukeminen ja yhteisten näkemysten löytäminen, oppilashuollollinen tuki luokissa – ryhmämuotoiset interventiot, ProKoulu-toiminta, koulun yhtenäinen toimintakulttuuri, osallisuuden, yhteenkuuluvuuden vaaliminen, myönteinen kasvatusote

MIHIN KANNATTAA PUUTTUA

- Seurannaisongelmien kasautumisen estäminen
 - Ylivilkkaus
 - Toiminnanohjaus
 - Tarkkaavaisuus
 - Impulsiivisuus
 - Kielelliset valmiudet
 - Itsesäätelytaidot

Näihin tukimuotoja päiväkotikäisestä lähtien. Esim. 4-vuotiaiden psykomotoriikkaryhmät toimineet hyvin Kaakkois-Suomessa.

KUTSU YHTEISTYÖHÖN ONGELMIEN KESYTTÄMISEKSI

- Ymmärrystä ongelmien taustatekijöistä ja syy-seuraussuhteista
- Ymmärrystä lapsen avuttomuudesta, kun tunnesäätely kuormittuu
- Ymmärrystä ja halua yhteistyöhön perheen, yhteisön, koulun, asiantuntijoiden kanssa
- Välineitä ryhmadynamiikan kehittämiseen, koulukiusaamiseen puuttumiseen, yhteistyön kehittämiseen vanhempien ja koulun välillä
- Rakenteiden muuttamista lapsia ja nuoria tukevaan suuntaan

Tehokkain kuntouttaminen tapahtuu lapsen arjessa ja lähipiirissä!

TUTKIMUKSIN TOIMIVAKSI TODETTUA:

- Psykososiaaliset hoitomuodot
 - Vanhemmille suunnatut
 - Lapseen kohdistetut
 - Nuoreen kohdistetut

Ei niinkään, mikä ohjelma vaikuttaa, vaan mikä siinä ohjelmassa on se vaikuttava tekijä

- Päiväkodeissa ja kouluissa toteutettavat tunne- ja vuorovaikutustaitoihin liittyvät ohjelmat, kuten Friends, KiVa-koulu, Askeleittain, Yhteispeli, Muksuoppi, Ihmeelliset vuodet, ART

PALVELU- KARTOITUS

LAPSILLE JA NUORILLE SUUNNATTUJEN VAATIVAN ERITYISEN TUEN PALVELUJEN KARTOITUS (11/12/18)

Aluetta koskevat taustatiedot:

1. Alue
2. Maakunta
3. Kunta
4. Kunnan asukasmäärä
5. Kunnan perusopetusikäisten lasten ja nuorten määrä

6. Vastaajia koskevat taustatiedot

Toimialat: sivistystoimi, sosiaalipalvelut, perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoito, yliopisto, yksityinen toimija, yritys, muu mikä?

<http://bit.ly/vip-kysely>

KARTOITUKSEN KYSYMYKSET

7A Mitkä toimijat tarjoavat vaativan erityisen tuen palveluja SIVISTYSTOIMEN TOIMIALALLA?

- Kunta
- Kunnat yhdessä
- Kuntayhtymä
- Sairaanhoitopiiri
- Erityisvastuualue
- Yksityinen toimija
- Yritys
- Kolmas sektori, mikä?

7B Mitkä toimijat tarjoavat vaativan erityisen tuen palveluja SOSIAALIPALVELUISSA?

7C Mitkä toimijat tarjoavat vaativan erityisen tuen palveluja TERVEYDENHUOLLOSSA?

7D Mitkä toimijat tarjoavat vaativan erityisen tuen palveluja

ERIKOISSAIRAANHOIDOSSA?

7E Mitä vaativan erityisen tuen palveluja on tarjolla KOLMANNEN SEKTORIN (esim. järjestöt) palveluissa?

KARTOITUKSEN KYSYMYKSET

8. Mitä vaativan erityisen tuen palveluja kunnassa olisi tarvittu, mutta ne puuttuvat?
9. Miten ja mistä puuttuvat vaativan erityisen tuen palvelut hankitaan, ellei niitä ole kunnassa tarjolla?
10. Miten kunnassa tarjottavia lasten peruspalveluita pitää vahvistaa, että ennaltaehkäisevä työ voimistuu?

VASTAUKSIA_TYKS-ALUE

Vastanneet kunnat 18 / 38 (13.2.2019 mennessä)

- ✓ Varsinais-Suomi 7/21: Turku, Raisio, Salo, Pyhäranta, Parainen, Paimio, Masku
- ✓ Satakunta 5/9: Säkyä, Pori, Kokemäki, Huittinen, Eura
- ✓ Pohjanmaa 6/8: Vaasa, Pedersöde, Korsholm/Mustasaari, Larsmo/Luoto, Närpes/Närpiö, Kristiinankaupunki

MAAKUNTA	Kunta	Asukasmäärä	Perusopetusikäisiä
Varsinais-Suomi	Turku	191 737	13 568
	Raisio	25 000	2212
	Salo	52 000	5400
	Pyhäranta	2077	210 (ei vahvistettu)
	Pargas	15 500	970 svenskspråkiga 648 finskspråkiga
	Paimio	10 789	n.1200
	Masku	9645	1266

MAAKUNTA	Kunta	Asukasmäärä	Perusopetusikäisiä
Satakunta	Säkylä	6880	588
	Pori	85000	7500
	Kokemäki	7400	673
	Huittinen	10207	n. 900
	Eura	12000	1460

MAAKUNTA	Kunta	Asukasmäärä	Perusopetusikäisiä
Pohjanmaa	Vaasa	68 000	6 585
	Pedersöde	11 084	3 000
	Korsholm/Mustasaari	24 000	2 800
	Larsmo/Luoto	5 350	1 000
	Närpes/Närpiö	9 500	925
	Kristinestad/ Kristiinankaupunki	6 804	750

8. MITÄ VAATIVAN ERITYISEN TUEN PALVELUJA KUNNASSA OLISI TARVITTU, MUTTA NE PUUTTUVAT?

Varsinais-Suomi: (1/2)

Tuki puuttuu osin tai kokonaan

Siirtymiset:
erikoissairaanhoidosta perustasolle / sairaalaopetukseen ja takaisin omaan kouluun

Ei sopivaa ryhmää / paikkaa / tilaa

Vähän resurssia

Riittävä ja osaava henkilöstö, myös hoidollisiin tarpeisiin

Kuraattori- ja psykologipalvelut, neuropsykiatrinen osaaminen

Varhaiskasvatus:

Joustavat aukioloajat vanhempien tarpeiden mukaan

Tarvitsisi tukea ja apua päivähoitopalveluiden järjestämiseen vaikeasti sairaiden ja kehitysvammaisten lasten hoitopaikan löytämiseksi.

Tuki perheelle, perhekuntoutus, tukiryhmät

"Palvelukenttä on sekava, joten kysymykseen on vaikea vastata"

8. MITÄ VAATIVAN ERITYISEN TUEN PALVELUJA KUNNASSA OLISI TARVITTU, MUTTA NE PUUTTUVAT?

Varsinais-Suomi: (2/2)

"Palveluverkko on hyvin hajanainen. Siitä on vaikea kunnittain saada selkeää kuvaa, eikä edes viranomaisena osaa aina ohjata oikeiden palveluiden piiriin"

Psyykkisen avun saaminen kestää liian kauan

Henkilökohtainen tuki ei toteudu

Tuen tarpeen tunnistaminen jo alaluokilla

Riittävä ja osaava henkilöstö

Pienryhmiä, resurssia

Psyykkinen oireilu:

Psykiatrasta osaamista kouluun

Koulu:

8. MITÄ VAATIVAN ERITYISEN TUEN PALVELUJA KUNNASSA OLISI TARVITTU, MUTTA NE PUUTTUVAT?

Satakunta:

- ✓ psykiatrisen sairaanhoitajan palveluita, vaativan tason lääkinällinen kuntoutusta
- ✓ terapioita (puhe-, toiminta- ja fysioterapeutit)
- ✓ nepsy-valmennusta
- ✓ harrastustoiminta vaativan erityisen tuen lapsille
- ✓ kehitysvammaisten erityisopetusta
- ✓ perhetyötä

"Olemassa olevia palveluita tarvitsisi koota yhteen sekä kunnan, kuntayhtymän ja erikoissairaanhoidon tasolla, jotta niistä voitaisiin tiedottaa"

Pohjanmaa:

- ✓ terapiapalveluita
- ✓ neuropsykologinen kuntoutusta
- ✓ Perhetyötä ja tuki- ja sijaisperheitä
- ✓ svenskspråkiga tjänster (skolpsykologi, skolkurator, special lärare, specialbarntädgårdslärare, skolcoach, socialarbetare, nepsy-handledare)
- ✓ smågruppsundervisning, grupp för dagis
- ✓ grubbar för föräldrar till särskilt krävande barn o unga

9. MITEN JA MISTÄ PUUTTUVAT VAATIVAN ERITYISEN TUEN PALVELUT HANKITAAN, ELLEI NIITÄ OLE KUNNASSA TARJOLLA?

Varsinais-Suomi:

- ✓ köptjänster från privata företag (s,r)
- ✓ ostopalveluna lähikunnista
- ✓ yhteistyön seutukunnan, moniammatillisen verkoston, terveydenhuollon sekä lapsiperhepalveluiden yta-alueen kautta
- ✓ ei tietoa / en osaa vastata

"Käsitteekseni moni lapsi jää vaille palveluita, jos niitä ei ole kunnassa tarjolla tai ei esim.. palvelu kuulu kela- kuntoutuksen piiriin, mikä mahdollistaa yksityisen toimijan palvelut"

Satakunta:

- ✓ ostopalveluna yksityisiltä palvelutuottajilta,
- ✓ sairaanhoitopiiriltä
- ✓ räätälöidään korvaavia palveluita

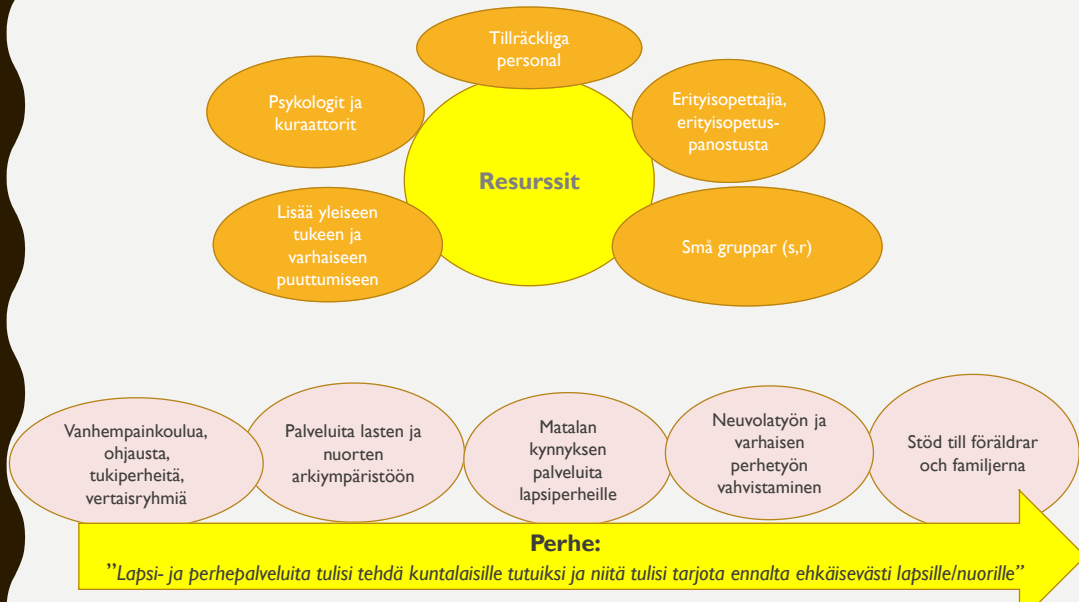
Pohjanmaa:

- ✓ köptjänster från privata företag (s,r)
- ✓ köptjänst från Vasa / från specialistsjukhusvärden
- ✓ kuntayhtymältä,
- ✓ samarbete med grannkommuner (s,r)
 - ✓ Valterista
 - ✓ Luovista

10. MITEN KUNNASSA TARJOTTAVIA LASTEN PERUSPALVELUITA PITÄÄ VAHVISTAA, ETTÄ ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ VOIMISTUU?

10. MITEN KUNNASSA TARJOTTAVIA LASTEN PERUSPALVELUITA PITÄÄ VAHVISTAA, ETTÄ ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ VOIMISTUU?

10. MITEN KUNNASSA TARJOTTAVIA LASTEN PERUSPALVELUITA PITÄÄ VAHVISTAA, ETTÄ ENNALTAEHKÄISEVÄ TYÖ VOIMISTUU?

Nuorten
mielenterveys-
palveluita

Sijoitettujen
lasten tilanne

Palveluita nuorille,
joilla lievä
kehitysvamma,
vaikeita
oppimisvaikeuksia
tai autismikirjoa

Erityislasten
vapaa-ajan
toimintaa

Perusterveydenhuollon
priorisointi
ennaltaehkäisyyn

**TAVOITTEISTA
TOIMINTAAN!**

RYHMÄTYÖSKENTELY

Lootuskukka

Idea	Idea	Idea
6	1	4
Idea	Haaste/ ideointi- tehtävä	Idea
3		7
Idea	Idea	Idea
8	5	2

1. Ideointitehtävä on keskellä
2. Ryhmä tuottaa ideoita terälehtiin.
3. Nimetkää ja numeroikaa ideat
4. Ryhmä valitsee yhden terälehden jatkoideoinnin kohteeksi
5. Jatketaan kunnes ryhmä katsoo ideoitten riittävän
6. Valikoikaa parhaat ideat eteenpäin työstettäväksi

	1. Opiskeluhuollon ohjausryhmän työskentelyn kehittäminen	

	2. Lapsen edun mukainen monialainen tiedonsiirto	

	3. VIP-verkoston toimijoiden konsultaatioalustan luominen	

	4. Toimivat monialaiset verkosto- palaverit	

	5. Koulunkäytikyvyn arviointimalli ja mittaristo	

	6. Perheiden monialainen, oikea-aikainen tuki	

	7. Henkilöstön täydennyskoulutus vaativan erityisen tuen teemoista	

	8. Monialaisen ohjauksen ja uusien toimintamallien lisääminen varhaiskasvatukseen ja kouluille	

	9. Koulu-poissaoloihin puuttuminen	

	10. Hyvien käytänteiden ja toimintamallien hyödyntäminen ja lainaaminen	

	11. Vaativan erityisen tuen, monialaisen yhteistyön ja monitieteisyyden (esim. psykologiatieteet, yhteiskuntatieteet, opettajankoulutus) lisääminen peruskoulutuksiin	

	12. Lähikouluperiaatteen vahvistaminen	

**VIP-TOIMINTA
SYKSYLLÄ
2019**

TIEDOKSI

- Videoklipit /VIP-tietoisut
- Koulua käymättömien kokoontumisajojen materiaalit ja pieni opas. Huom! II kokoontumisajot 25.3.2020 Helsingissä (alustava)
- 2. ja 3.teemaryhmät (Sijoitetut lapset, toiminta-alueittain järjestettävä opetus) käynnistyvät
- Opiskeluhuollon ohjausryhmien pilotointi käynnistyy syksyllä. Osallistujia kutsutaan/haetaan mukaan.
- Sairaalaopetuksen, valtion koulukotien, Valterin ja Elmeri-koulujen yhteistyötä tiivistetään ja lisätään.
- VIP – verkoston sivusto uudistuu <https://vip-verkosto.fi/>
- TUVET-tutkimushanke: täydennyskoulutukset, tutkimusperustaiset opetusmenetelmät, kysely

TUVET

TUTKIMUSPERUSTAISTA VAATIVAN
ERITYISEN TUEN KEHITTÄMISTÄ

Tutkimusperustainen vaativaan erityiseen tukeen liittyvän osaamisen vahvistaminen opettajankoulutuksessa ja täydennyskoulutuksessa

TUVET-hankkeen ja VIP-verkoston yhteistyö keväällä 2019

17.4.2019 Elina Talja, projektitutkija

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Yhteistyössä
VALTERI

Hankkeen tavoitteet ovat:

- Tutkimustiedon kokoaminen ja levitys vaativan erityisen tuen pedagogisista ratkaisuista
- Vaativan erityisen tuen sisältöjen kehittäminen opettajankoulutuksessa
- Tutkimusperustaisen moniammatillisen yhteistyömallin kehittäminen ja kokeilu opettajankoulutuksessa
- Vaativan erityisen tuen toimijoiden täydennyskoulutus
- Arviointitiedon kerääminen hankkeen tulosten hyödynnettävyydestä

Opetus- ja
kulttuuri-
ministeriö

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

Yhteistyössä
VALTERI

Saat VIP-verkostotapaamisen jälkeen linkin tutkimuskyselyyn sähköpostitse

- *Tarvitsemme sinun panostasi tutkimukseemme*
- Kysely vie n. 15-20 minuuttia
- Kysymme väittämällä ja muutamalla avoimella kysymyksellä:
 - Moniammatillisen yhteistyön toimintamalleista ja kokemuksia näistä
 - Näkemyksiä toimivista pedagogista ratkaisuista vaativassa erityisessä tuessa
 - Kokemuksia VIP-verkoston toiminnasta ja odotuksia TUVET-hankkeelle

TUVET

VAATIVA ERITYINEN TUKI / VIP-TEEMAT TÄYDENNYSKOULUTUKSIA...

Opetustoimen henkilöstökoulutushaussa rahoitettu mm:

VOITTO 2.0 ja **VOITTO 3.0** toiminta-alueittaisen opetuksen pedagoginen kehittäminen / Tampere, Oulu

MindMe Koulunkäynnin sujuminen ja koulupolulla pysyminen + sijoitettujen lasten asiat / TAYS- ja KYS-alueet/päätoimija Pesäpuu ry

Tukea tuen järjestäjille: Johtamalla ja kehittämällä kohti inklusiivista koulua III

Koulutukset ovat osallistujille maksuttomia ja alkavat syksyllä 2019

Myös muuta täydennyskoulutusta suunnitteilla!

SEURAILE NETTISIVUJA!

SYKSYN PÄIVÄMÄÄRÄT JA PAIKKAKUNNAT

Varmistuvat palautekyselyn yhteydessä!

VÄLITEHTÄVÄ

Kunnassa toimii LAKISÄÄTEISET ryhmät:

- ✓ *Opiskeluhuollon ohjausryhmä*
- ✓ *Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman verkosto*
- ✓ *Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto*

VÄLITEHTÄVÄ:

Tutustu näiden ryhmien kokoonpanoon, tavoitteisiin ja toimintaan. Tarkastele niitä erityisesti vaativan erityisen tuen näkökulmasta; miten se on huomioitu?

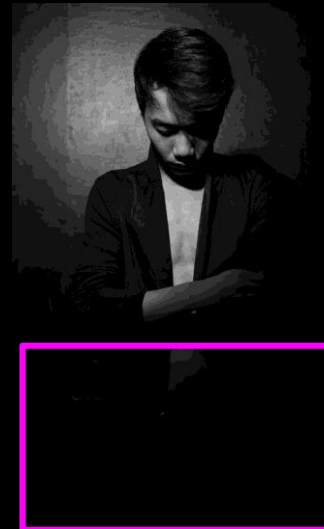
Vie / toimita vähintään ryhmän puheenjohtajalle jatkolevitykseen tietoa VIP-verkostosta (mm. piirrosvideo).

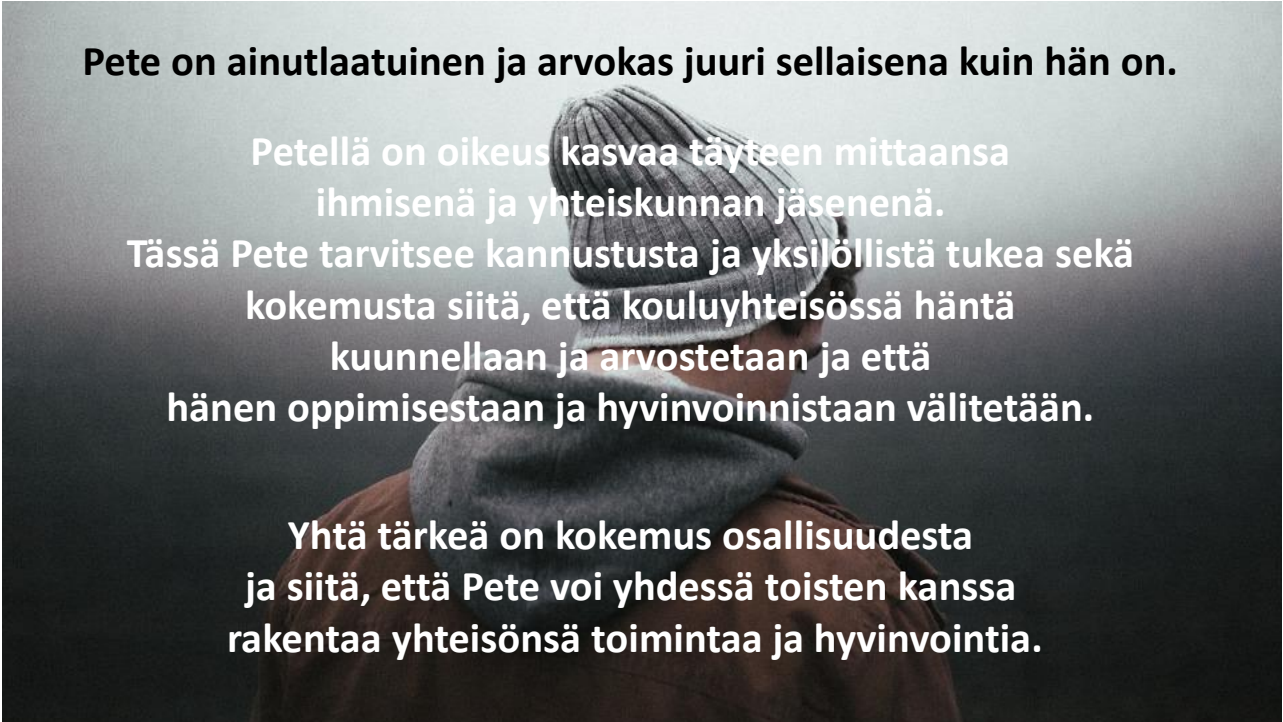
LOPPUYHTEENVETO

SOTE, LAPE, OT, VIP TRIALOGI

Pete, 9. luokkalainen

- jatkaa sairaalakoulusta palattuaan lyhennettyä kouluviikkoa (erityiset opetusjärjestelyt) 14 h /vko
- **opiskelee erillisessä tilassa ohjaajan kanssa, saa erityisopettajalta ohjeet. Erityisopettaja opettaa tunnin päivässä. Saa olla mukana kotitalouden ja kemian/fysiikan tunneilla.**
- ei lääkitystä
- talvella uhkailee opettajia ja muita ampumisella, mikään taho ei reagoi

Pete on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on.

**Petellä on oikeus kasvaa täyteen mittaansa
ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä.**

**Tässä Pete tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä
kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä
kuunnellaan ja arvostetaan ja että
hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnistaan välitetään.**

**Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta
ja siitä, että Pete voi yhdessä toisten kanssa
rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.**